

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ที่ว่า "คุณภาพของคน เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ" นั้น เป็นคำกล่าวซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ในการที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาคุณภาพของคนด้วย โดยมีเครื่องมือสำคัญที่จะใช้ในการพัฒนาคุณภาพของคน คือ "การศึกษา" และกลไกสำคัญของการศึกษา คือ "ครู" เพราะครูเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในด้านการเสริมสร้างความคิด พัฒนาสติปัญญา ความเชื่อ ทศณคติและค่านิยม ตลอดจนชี้แนะวิถีทางดำเนินชีวิตแก่ผู้เรียน (สุรพงษ์ ปนาคกุล, 2521) ครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของคน อาจถือได้ว่าครูเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงสังคม งานครูจึงเป็นงานสร้างคนเพื่อออกไปพัฒนาชาติบ้านเมืองในอนาคต ดังนั้น การผลิตครูที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ และรัฐได้เห็นความสำคัญของการผลิตครู ดังจะเห็นได้ว่า ตามแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 หมวดที่ 4 ด้วย แนวนโยบายการศึกษาของรัฐระบุว่า "รัฐเป็นผู้จัดการฝึกหัดครูทุกระดับ และพึงดำเนินการผลิตครูเพื่อให้สถานศึกษาต่าง ๆ มีครูผู้สามารถให้การศึกษาดำเนินการอย่างรอบคอบในเรืองของคุณภาพของครูที่จะผลิตออกไปให้เห็นถึงความสำคัญของการผลิตครู ว่ามีมากจนไม่อาจปล่อยให้เอกชนดำเนินการได้ และรัฐเท่านั้นที่ทำหน้าที่ผลิตครู เพราะในการผลิตครูนั้น จะต้องมีการจัดระบบวางแผนการดำเนินการอย่างรอบคอบในเรื่องของคุณภาพของครูที่จะผลิตออกไปจากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525-2529) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกหัดครูไว้ชัดเจนว่า "จะผลิตและปรับปรุงครูให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพคุณธรรม จริยธรรม เหมาะสมกับความจำเป็นในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม" จากการที่ได้ตระหนักว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อคุณภาพของคนทั้งประเทศ

การผลิตครูจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงคุณภาพ และสมรรถภาพ ของครูที่จะผลิตออกไปให้มีความสามารถในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ให้สามารถทำการสอนได้เป็นอย่างดี สามารถอบรมแนะนำและปกครองได้เป็นอย่างดี สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดี และสามารถเป็นครูชั้นอาชีพโดยรู้จักเพิ่มพูนความรู้ให้แก่อาชีพครู (สา โรอช บัวศรี, สมรรถภาพในการเป็นครู : 2523) การผลิตครูเพียงให้ เป็นผู้มีวิชาความรู้และสอนดีเท่านั้นยังไม่เป็นการเพียงพอ จะต้องมีการฝึกทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เป็นครูอีก 5 ทักษะ คือ

1. ทักษะในการพัฒนาบุคลิกภาพ (Personal Development Skills)
2. ทักษะในการสื่อความหมายติดต่อกับผู้อื่น (Interpersonal Communication Skills)
3. ทักษะในการใช้วิจารณญาณตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ (Decision Making and Problem solving Skills)
4. ทักษะในการช่วยเหลือผู้อื่น (Helping Relationship Skills)
5. ทักษะในการวิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมต่าง ๆ (Values Carification Skills)

(วิชัย วงษ์ใหญ่, การพัฒนาหลักสูตรและการสอน : 2525)

จากแนวนโยบายการศึกษาของรัฐตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ที่ว่าด้วยวัตถุประสงค์ของการผลิตครู และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) รวมทั้งแนวความคิดของนักการศึกษาดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงน่าจะเป็นที่ยอมรับว่าผู้ที่จะเป็นครูที่มีคุณภาพนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในระดับสูง ต้องเป็นผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีคุณธรรม จริยธรรม มีความมุ่งมั่นในวิชาชีพครู มีลักษณะเป็นผู้นำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความสามารถที่จะทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ อบรมสั่งสอน แนะนำแนวทาง การเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมแก่เยาวชน

และสังคมได้เป็นอย่างดี แต่การที่จะผลิตครูให้มีคุณลักษณะ เหมาะสมและมี
สมรรถภาพพร้อมดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จำเป็นต้องกระทำอย่างมีระบบ มีชั้น
ตอนที่เหมาะสม เริ่มตั้งแต่การคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เข้ามา เรียน
ครู และที่สำคัญที่สุดคือจะต้องจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การฝึก
ปฏิบัติวิชาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมรรถภาพ และมีคุณภาพตามที่ต้องการ แต่จาก
สภาพความเป็นจริงในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรการฝึกหัด
ครูมีปัญหาอยู่หลายประการ กล่าวคือ

1. กระบวนการเรียนการสอนในสถาบันฝึกหัดครูยัง เน้นภาคทฤษฎี
มากกว่าภาคปฏิบัติ โดยมักจะใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย เป็นส่วนใหญ่ มีผลให้
ผู้จบการศึกษาฝึกหัดครูไม่สามารถปฏิบัติการสอนได้ดีเท่าที่ควร ซึ่งทั้งนี้อาจมา
จากสาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ กระบวนการสอนการฝึกหัดครูยังไม่ให้ความสำคัญ
สำคัญอย่างแท้จริงกับงาน เตรียมคนที่จะออกไปปฏิบัติงานครูให้สามารถออกไป
ปฏิบัติงานครูได้ทันที เช่นเดียวกับแพทย์ โดยเฉพาะการฝึกสอนในสถานการณ์จริง
มีน้อยมาก อีกทั้งไม่ครอบคลุมถึงภาระหน้าที่ของงานครูทั้งหมด

2. การฝึกสอนยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ซึ่งมีสาเหตุมาจาก
ระบบงานยังมีประสิทธิภาพต่ำ บุคลากรที่ปฏิบัติงานยังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ
บุคลากรที่มีความชำนาญและมีประสิทธิภาพสูงก็ไม่เข้าร่วมในการฝึกสอนและ
นิเทศการสอน เพราะไม่ตระหนักในความสำคัญองงานฝึกสอนและงานนิเทศ
การสอน

3. การนิเทศการสอนมีประสิทธิภาพต่ำ เนื่องจากหน่วยงานผลิตครู
โรงเรียนฝึกสอน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องไม่ให้การสนับสนุนการนิเทศการ
สอนอย่างเพียงพอ และการนิเทศการสอนส่วนใหญ่ อาจารย์นิเทศมักไม่คำนึง
ถึงความสามารถและประสบการณ์ที่เคยสอน เด็กนักเรียนมา

(คณะอนุกรรมการพิจารณา เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการฝึกหัดครู
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ : 2523)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยคณะกรรมการเตรียมการจัดสัมมนา เรื่อง แนวทางใหม่ของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู ได้จัดสัมมนา เรื่อง แนวทางใหม่ของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูขึ้น เมื่อ เดือนตุลาคม 2524 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาทางแก้ไขและพัฒนา รูปแบบของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูในสถาบันฝึกหัดครูให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยเชิญอาจารย์หัวหน้าโครงการฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ทั้งจาก โรงเรียนที่รับและไม่ได้รับนักศึกษาครู เข้าฝึกสอน รวมทั้งสิ้นประมาณ 70 คน มาร่วมสัมมนา ในการสัมมนาครั้งนี้ คณะกรรมการฯ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไว้ว่า " เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาที่ได้รับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู เกิดสมรรถภาพหรือความสามารถในการ เป็นครู 4 ประการ คือ ความสามารถในการสอน ความตั้งมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมของครู ความเป็นผู้นำในการพัฒนาตนเองและชุมชน และการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ" แล้วมอบให้กลุ่มสัมมนาช่วยกันระดมความคิด และประสบการณ์ เพื่อให้ขอ เสนอแนะแนวทางในการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. กลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องจัดให้นักศึกษาครูได้ฝึกปฏิบัติ
2. วิธีการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ระยะเวลา และสถานที่ที่ควรใช้ในการฝึกปฏิบัติ
3. โครงสร้างการประสานงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
4. แนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้โครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีประสิทธิภาพ
5. การประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

นอกจากนั้นสถาบันฝึกหัดครูเองก็ได้มีความเคลื่อนไหวในการพิจารณาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานจัดประสบการณ์วิชาชีพครูด้วย เช่น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้จัดให้มีการสัมมนา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้จัดให้มีการสัมมนา คณะศึกษาศาสตร์

คำสตร คณะครูคำสตร อธิการวิทยาลัยครูต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณารูปแบบในการฝึกหัดครูภาคปฏิบัติที่จะช่วยให้การผลิตครูมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานครู และ เพื่อกำหนดแนวทางฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูในอันที่จะ เพิ่มความสามารถทัศนคติและบุคลิกภาพของครูที่พึงปรารถนาแก่นักศึกษาครู จากการสัมมนาครั้งนั้น ได้มีการ เสนอแนะ เกี่ยวกับการ เตรียมความพร้อมในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แนวทางในการดำเนินการฝึกปฏิบัติ ตลอดจนการปรับปรุงอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนระบบการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการฝึกหัดครู แต่จากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันปรากฏว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันฝึกหัดครูต่าง ๆ ยังมีปัญหามากมาย สมควรได้มีการศึกษาและพิจารณาหาทางแก้ไข เพื่อให้สถาบันฝึกหัดครูสามารถผลิตครูที่มีสมรรถภาพและคุณภาพเหมาะสมในการที่จะออกไปปฏิบัติงานครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึง เป็นที่น่าสนใจในการที่จะทำการศึกษา วิเคราะห์สภาพและปัญหาของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันฝึกหัดครู ว่า เป็นอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการ เสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันฝึกหัดครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะ

1. วิเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูในสถาบันฝึกหัดครู
2. วิเคราะห์สภาพและปัญหาการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูในสถาบันฝึกหัดครูในกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู และสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารการฝึกหัดครู เกี่ยวกับสภาพ

การจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันฝึกหัดครูในกรุงเทพมหานคร ที่ผลิตครูระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี

2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นกลุ่มผู้บริหารสถาบันฝึกหัดครูในกรุงเทพมหานคร อันได้แก่ คณบดี อธิการ รองหรือผู้ช่วยคณบดี รองอธิการ หัวหน้าโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หรือประธานกรรมการประสบการณ์วิชาชีพครู หัวหน้าศูนย์หรือสำนักงานประสบการณ์วิชาชีพครู คณะกรรมการที่รับผิดชอบในการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หัวหน้าภาควิชาและหัวหน้าคณะวิชาต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 313 คน

ประโยชน์ของการวิจัย

ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์จากผลการวิจัยครั้งนี้ โดยจะเป็นแนวทางในการ เสนอแนะให้สถาบันฝึกหัดครูและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการแก้ไขปรับปรุงแนวทางในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู และให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดความหมายของคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

ผู้บริหาร หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่ง คณบดี อธิการ รองหรือผู้ช่วยคณบดี รองอธิการ หัวหน้าโครงการประสบการณ์วิชาชีพ หรือประธานกรรมการประสบการณ์วิชาชีพ หัวหน้าศูนย์หรือสำนักงานประสบการณ์วิชาชีพครู คณะกรรมการที่รับผิดชอบในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู หัวหน้าภาควิชา หัวหน้าคณะวิชา ในสถาบันฝึกหัดครูในกรุงเทพมหานคร ที่ผลิตครูระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี

สถาบันฝึกหัดครู หมายถึง คณะศึกษาคำสั่ง มหาวิทยาลัยเกษตร-
 คำสั่ง คณะศึกษาคำสั่ง มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะศึกษาคำสั่ง
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร วิทยาเขตบางเขน
 วิทยาเขตปทุมวัน วิทยาเขตพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 วิทยาลัยครูจันทระเกษม วิทยาลัยครูพระนคร วิทยาลัยครูสวนดุสิต วิทยาลัยครู-
 ส่วนสุนันทา วิทยาลัยครูธนบุรี และวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

คณะศึกษาคำสั่ง ครุศาสตร์ หมายถึง คณะศึกษาคำสั่ง มหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์ คณะศึกษาคำสั่ง มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะศึกษาคำสั่ง
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร วิทยาเขตบางเขน
 วิทยาเขตปทุมวัน วิทยาเขตพลศึกษา และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยาลัยครู หมายถึง วิทยาลัยครูจันทระเกษม วิทยาลัยครูพระนคร
 วิทยาลัยครูสวนดุสิต วิทยาลัยครูส่วนสุนันทา วิทยาลัยครูธนบุรี และวิทยาลัยครู
 บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

การจัดประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง กระบวนการที่ครอบคลุม
 กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดสมรรถภาพ 4 ประการในตัวนักศึกษาครู อันได้แก่

1. ความสามารถในการสอน
2. ความมุ่งมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม
3. ความเป็นผู้นำในการพัฒนาตนเองและชุมชน
4. ความมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ